

گزارش

دکتر هدایت تاجبخش مدیر موزه دارآباد

پدر تاکسیدرمی ایران از خاطرات جالب کودکی می گوید

از: ح - اخوان

عکس: مجید شادمان نژاد

* مرغ‌ها را روی پشت بام خانه گذاشتم و زیر بالهایشان آجر قرار دادم و با طناب بستم تا به همان حالت خشک شوند. ولی...

شاه قاجار، حدود صد سال پیش انجام گرفته است. وی دور آس قوچ را که شکار کرده بود، با استفاده از مفتول‌های سیمی (در خارج از بدن حیوان) آنها را سرپا نگه داشت و درونش را با پوشال پر کرد.

اجداد ایل قاجار

دکتر هدایت‌الله تاجبخش پیرامون داستان زندگی خود می‌گوید: در سال ۱۳۱۹ در تهران متولد شدم. اجدادم از ایل قاجار بودند. ایل قاجار به طبیعت گردی، شکار و کوچ‌های فصلی که با فرهنگشان عجین شده بود، علاقه خاصی داشتند و این علاقه و خصیصه به طور ارثی به نسل‌های بعد هم منتقل شد. من از سنین کودکی هم وقتی به شکار می‌رفتم و وقتی پدرم موفق به شکار حیوانی از گونه کمیاب می‌شد به این فکر بودم که چگونه می‌شود این حیوان را برای همیشه نگه داشت.

ده ساله بودم که موفق به شکار مرغ انجیر خوار و مرغ زنبور خوار که هر دو بسیار زیبا هستند شدم. مرغ‌ها را روی پشت بام خانه گذاشتم و زیر بالهایشان آجر قرار دادم و با طناب بستم تا به همان حالت خشک شوند. ولی چون گوشت در بدنشان بود بعد از مدتی گندیدند و کرم‌ها و حشره‌ها به آنها هجوم آوردند و بعد از چند روز، خانه پر شد از کرم و حشره و به طبع منم کتک مفصلی از مادرم خوردم، اما پدرم از همان موقع حامی من بود.

سال ۱۳۳۰ وقتی ویلیام اسمیت به همراه گروهی برای جمع‌آوری نمونه از زاگرس به ایران آمدند. پدرم برای آشنا کردن به موقعیت جغرافیایی و گونه‌ها با آنها همراه شد. در این سفر که من نیز کنار پدرم بودم بیش از پیش به محیط زیست و حیات وحش و شکار علاقه‌مند شدم.

ابتدا مجسمه‌های گچی

در سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۳۹ ساخت مجسمه‌های گلی و گچی باله‌ها گرفتن از مناظر و منابع طبیعی را آغاز کردم و همچنین با همکاری با موزه دانشکده کشاورزی کرج - دکتر جلال افشار - و دانشکده جانورشناسی تهران - خانم دکتر حبیبی - جهت تکمیل نمونه‌های جانوری برای موزه، اقداماتی را با عشق و علاقه انجام دادم.

وقتی مورد توجه قرار گرفتم

در سال ۱۳۳۹ «پروفسور ابولکر» از دانشگاه شییکاگوبه همراه هیأتی جهت گردآوری انواع گونه‌های جانوری از منطقه گیلان، به ایران آمدند که در این سفر من و برادرم با آنها همراه بودیم. در این سفر فعالیت‌هایی که من انجام می‌دادم از قبیل:

معمولاً در شماره ویژه سعی می‌کردیم به نسبت نامگذاری که برای آن سال می‌شود، مصاحبه‌های جالبی را برای شما آماده کنیم اما امسال سال بپر است و تهیه گزارش در این باره تنها یک راه داشت و آنهم رفتن به موزه دارآباد و دیدن پدر تاکسیدرمی ایران... البته شما باید شما نیز از موزه حیات وحش و تاریخ طبیعی دارآباد دیدن کرده باشید. شاید با حیرت به حیوانات بی‌جان باغ وحش خاموش نگاه کرده و در کنارشان ایستاده و عکس‌هایی به یادگار انداخته باشید. اما خود ما نیمه‌زمانی که کنار پلنگ تاکسیدرمی شکار شده در خورشیدتی - سال ۱۳۴۸ - ایستادید، به همراهمان نگفتید: «انگار این پلنگ زنده است!» وقتی کنار کفچه مارهای تاکسیدرمی شده ایستادید چه حسی به شما دست داد؟ جاودانگی نقطه مشترک همه حیوانات تاکسیدرمی شده موزه دارآباد است. موزه‌ای که برای جهانی شدن آن «دکتر هدایت تاجبخش» با جان و دل زحمات کشید. او سالیان سال با عشق و علاقه تلاش کرد تا حیات وحش کشورمان را به همه دنیا نشان دهد.

است که می‌بایست با آشنایی و تبحر کافی در هنرهای دیگر چون طراحی و آناتومی و عکاسی و... هم باشد.

اصل دوم: این اصل که بنا بر نظر بسیاری از متخصصین از اهمیت بیشتری برخوردار است، وجود حس و قدرت انتقال غریزه هنری و استعداد ذاتی شخص سازنده می‌باشد.

شگرد قدیمی‌ها

در گذشته پوست حیوانات شکار شده از طریق دهن کنده می‌شد و داخل پوست را با گاه یا علف خشک پر می‌کردند. امروزه با روش‌های جدید که بر پایه طراحی، تشریح و مجسمه‌سازی استوار است، ابتدا مجسمه حیوان را با ژست و فرم طراحی شده با موادی چون خمیر مقوا و گچ مجسمه‌سازی و یا فایبر گلاس می‌سازند و پس از آماده کردن پوست با استفاده از مواد و محلول‌های خاص شیمیایی، پوست را بر روی مجسمه سوار می‌کنند.

اولین تاکسیدرمی ایرانی

اولین آثار تاکسیدرمی در ایران توسط مسعود میرزا ظل السلطان (حاکم وقت اصفهان) پسر بزرگ ناصرالدین

پدر تاکسیدرمی

تهیه و جمع‌آوری حدود ۵ هزار گونه از پستانداران در داخل و خارج از کشور جهت موزه‌های تاریخ طبیعی و مراکز علمی ایران و جهان، تاکسیدرمی بیش از سه هزار پستاندار تمام بدن و وجود بیش از هشت هزار پرنده، طراحی و ساخت ۱۰ نمایشگاه و موزه حیات وحش، بیش از ۳۰ مسافرت به کشورهای خارجی و ایجاد ۳ باشگاه شکار بخشی از نیم قرن تلاش توأم با عشق و علاقه از زندگی فردی است که عنوان «پدر تاکسیدرمی نوین ایران» را به او عطا کرده‌اند. آنچه می‌خوانید گفتگوی جذاب من و دکتر تاجبخش است. راستی، یک توصیه برای شما دارم؛ در تعطیلات نوروز باز دید از موزه تاریخ طبیعی و حیات وحش دارآباد را فراموش نکنید!

تاکسیدرمی چیست؟

کلمه تاکسیدرمی ریشه در فرهنگ یونان باستان دارد که از نظر طبقه‌بندی، یک رشته از هنر پوست‌آرایی می‌باشد. در تاکسیدرمی پوست جانوران شکار و صید شده (اعم از پستانداران، پرندگان، آبزیان و خزندگان) را پس از ضد عفونی و آماده‌سازی توسط مواد شیمیایی، شکل داده و با استفاده از هنر طراحی، عکاسی، آناتومی و مجسمه‌سازی، پوست دباغی شده را بر روی اسکلت بندی اعضای بدن جاندار می‌کشند. در واقع با ساخت مجسمه، حیوان تاکسیدرمی شده را در موقعیتی کاملاً طبیعی در معرض دید عموم قرار می‌دهند.

به سخنی دیگر می‌توان این گونه عنوان نمود که: تاکسیدرمی حیواناتی را خلق می‌کند که همیشگی هستند، ولی حرکت نمی‌کنند.

دو اصل کار

فن تاکسیدرمی بر دو اصل کلی استوار است: اصل اول: بر اساس طراحی، تشریح و آناتومی

